

ANSELM
BOETII DE BOODT
BRUGENSIS BELGÆ

RVDOLPHI SECUNDI

IMPERATORIS ROMANORVM

Gabriel

Personæ Medici,

Smith

GEMMARVM ET LAPIDVM

Historia,

pret. o. 4. 6

1703

*Qua non solum ortus, natura, vis & precium, sed etiam modus quo exiis, olea,
salia, tinctura, essentia, arcana & magisteria arte chymica
confici possint, ostenditur.*

OPVS. PRINCIPIBVS. MEDICIS. CHY-

micis, Physicis, ac liberalioribus ingeniis vtilissimum.

Cum variis figuris, Indiceq; duplici & copioso.

HANOVIAE

Typis Wecheliani apud Claudium Marnium &

heredes Ioannis Aubrii

Pisolithus. maiores aut pisolithos recte vocare possis. Item qui ex arenulis milii aut seminis papaveris magnitudine coaluerunt, illos cenchritis, istos Meconitis nomine non male appellaueris.

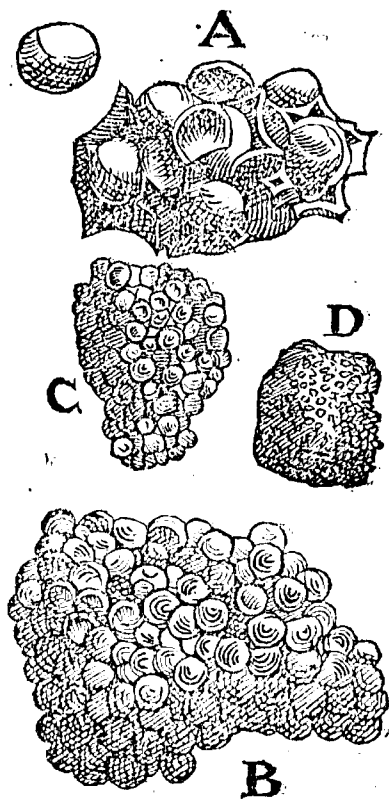
Pisi magnitudine ammites, notatur litera A hunc verè quis posset Bezoar minerale appellare, squammis enim seu cuticulis constat ut Bezoar, deinde subiacens cutis splendet, color etiam similis aut paulo plus rufescit.

Orobi magnitudinis litera B notatur.

Cenchritis litera C.

Meconites litera D.

Figura Ammitis.

Reperiuntur in Iura monte & prope Bernam Heluetiæ, facile isti lapides in arenulas ex quibus constant resolvuntur. Quæ tamen duræ, insipidæ, & inodoræ sunt. Distat à Stalagmite Ammites, quod Stalagmites è guttis rotundis in lapidem gyptæ substantiæ conuersis torus coagmentetur. Ammites tantum

tum ex arenis. Stillatitius lapis à nonnullis Ammites vocatur, sed aptius ut supra præcedentes à se inuicem distinguuntur. Substantia Stalagmites à stillatio non differt. Nam ut Stalagmites à guttis suam formam seruantibus coit: ita stillatitius lapis à guttis fluentibus & strias efficientibus, ac inæqualiter protuberantibus, strumatum instar coalescit.

De Ammochryso. C A P. CCXL.

Lapis hic minii natiui fere colorem habet, paulo tamen obscuriorem ac fluorescentem interdum. Arenosus est aureoque puluere videtur conspersus, aurum quod in eo apparet Germanicè *Katzen gold* appellatur. Nonnunquam satis durus est, nonnunquam manibus in arenam facile resoluitur. Vbi est scribis ad excicandas extemplo scripturas. Prope oppidum Horaſdiouitium Bohemiæ copiosè reperitur.

De cornu fossili quod vulgo Monocerotis cornu appellant, & an verum monoceros inueniatur.

C A P. CCXLI.

Etiam si vix ad lapides referri posse cornu fossile videatur, tamen quia ab osteocollis non longe recedit ac lapidescit; operæ precium existimaui, huius historiam non præterire, præsertim quod magni precii authoritatis & dignitatis sit, dum multi principes id pro vero cornu monocerotis emant. Cornu fossile lapis Ceratites dici potest, colore & leuore cornu refert forma etiam interdum: nam sæpius tam crassum ac magnum reperitur ut à nullo vnquam animali produci potuerit. Substantia lapidea semper & vel dura vel mollis illi est. Exterius ut plurimum dura intrinsecus plerunque mollis alba, levis, friabilis, compacta absque poris; adstringens, exiccans, linguæ firmiter adhaerens, odoreque gratissimo non secus ac si quis lac cum amygdalis miscuisset. Cortex exterior interdum flauescit, cinereus, albus vel subniger est.

Ubi inueniantur, quomodo generentur ac eorum species.

C A P. CCXLII.

Inueniuntur hæc cornua in variis locis Germaniæ nempe in specu subterraneo quem *Bannmisheltz* vulgo vocant, prope *Ebing* rodam sylvæ Hercyniæ siue Cherusciæ sub ditione comitum Stolbergenſium. Item prope Heidelbergam, Hildeshemium, item in Moravia, Silesia, Saxonia; multisque aliis locis. Materiam proximam generationis horum cornuum margam vel margam speciem esse existimo, quæ dum lapidescente & subterranea aqua fluente irrigatur vel soluitur, lactis instar fluit per terræ cavitates: in quibus si à terra ad-

stante aqua serosior pars absorbetur aut imbibitur vel præterfluit, tum crassior pars cavitates implendo sistitur, & absumpto humore omni coalescit lapidifque formam & cornuum præ se fert, aut margæ tantum, si aqua exiguam vim lapidificandi habuerit. Hæc causa est quod interdum huiusmodi frusta crassa, interdum exigua & tenuia conspiciantur. Verum si lacteus hic humor non in cavitatem, sed in lignum aliquod iam vetustate atefactum incidat, illiusque corpus iam leue & porosum subeat, tandemque vel exhalata aqua tenuioris portione crassior remaneat, tandem coagulata lignum transmutat eiusque partes sibi assimilat, ita tamen ut species ligni uosci & interdum odor deprehendi possit. Quod ligno contingit id etiam cornubus ceruinis dentique elephantis aliisque quadrupedum partibus si in huiusmodi loca decidunt contingere potest. Hinc fit cornua ista fossilia inter se multum interdum differre, & pauca eandem faciem ostendere, imo aliqua dentes, tibias, maxillas aliasve corporis partes referre. Habeo ego domi plures quam viginti differentias cum tamen omnes mihi pro cornu Monocerotis datæ fuerint, vna manifestè exteriori cortice fraxini lignum ostendit. Alia differentia prope Brinam Morauia vrbem inuenta ita exactè figuram trunci iuglandis intrinsecus & extrinsecus refert, ut nemo nisi cæcus animaduerrere non possit, truncum illius arboris fuisse, ac in terra transmutationem accepisse. Odor etiam exactè nucis arboris odorem reddit. Donatum mihi fuit etiam frustum illius trunci Monocerotis titulo. Eodem in loco trunci & caudicis maioris portio pro capite animalis distracta fuit. Silices adiacentes truncis suis cavitatibus eandem materiam, sed longe molliorem magisque friabilem neque nucis odore præditam continebant, ita ut nemo de generatione horum cornuum dubitare debeat.

Facultates cornuum fossilium quæ vulgo pro Monocerotis cornu distrabuntur.

CAP. CCXLIII.

Cornua ista fossilia non omnia habent eandem facultatem aut æque validam, ut enim forma, origine & substantia inter se differunt, ita etiam qualitatibus & facultate. Quæcunque lapidum instar dura sunt, inodora neque medullam habent vix alia quam exsiccante pollent vi. Quæ vero facile in puluerem rediguntur, linguæ adhærent, molliaque sunt, maximas habent vires. Imprimis enim exsiccant, adstringunt, vlcera ad cicatrices perducunt absque morfu, alui profluvia, gonorrhæa, alborumque mæstruorum effluuium, sanguinem e naribus, hæmorrhoidibus, vulneribus aut e thorace erumpentem sistunt. Oculorum etiam lachrymas effluere non sinunt, si cum lacte in pollinem tenuissimum redactæ oculis instillantur. Quod si præterea his medullis odor gratus accedat, cordi imprimis gratæ sunt, idque roborant & confirmant, boli armeni aut terræ lemnis instar, ut non facile ab affecto aere

Exsiccant, astringunt. Fluxus sistunt. Oculorum lachrymas. Ad cordi robur. Ad venena.

aut à veneno assumpto opprimi possit. Quinetiam si substantia medullæ antetransmutationem fuerit à corno, elephante, fraxino, nuce, arbore, aut ab alia re quæ venenis aduersatur, maximam ad expellenda & superanda venena habebit energiam, eoque maiorem si odor ipsius arboris vel prioris substantiæ adhuc deprehendi possit. Tum enim certum est qualitates adhuc in transmutatione corpore aliquas remansisse, ac vires quæ in subtiliori materia hærent, nondum periisse: sed accedente noua & subterranea materia auctas esse. Ad venena itaque omnia febresque pestilentes & pestem ipsam abigendam huiusmodi cornu præstantissima est antidotus, si cum aqua aliqua appropriata aut vino oligophoro absente, vehemente febri, ægro propinetur dragma vna aut scrupula quatuor, isque sumpto pharmaco sese ad sudandum componat. Sudoribus enim venenum omno etiam si ad venas habitumque corporis deductum sit facile expelletur, & cor, ne eius noxam suscipiat, muniatur. Quod certè plurimis exemplis expertus ipse sum, & ab aliis quibus particulam fossilis cornu (quod prius fraxini lignum fuisse notau) dono dedi, expertum iudicui.

Ad pestem & febres pestilentes.

Puer quidam deglutita plumbea pila, quæ multos ante annos sub araneorum telis latuerat, extemplo ventre ita intumuerat, ut crepaturæ periculum adstantibus videretur adesse. Hic ebibito scrupulo medullæ omnibus admirantibus statim conualuit. Alia mulier intoxicata ventreque vtri modo inflato ut mortis proxima videretur, subito hausto puluere præter omnium expectationem conualuit. Facit ad epilepsiam, syncopen, cardiacam passionem, cordi tremorem, aliosque cordis affectus, si cum aqua appropriata scrupuli pondere ægro offeratur. Sudores egregiè mouet, ob id febribus malignis & pestilentibus conducit, ac venenum omne foras ad cutem pellit.

Ad cordis affectus & epilepsiam.

De vero cornu Monocerotis, & an id reperiatur.

CAP. CCXLIV.

A Multis annis in tanta dignitate & exsultatione apud Gemmarios & principes Monocerotis cornu tanquam nihil præstantius ad cognoscenda, præcauenda & superanda omnia veneni genera sit, habetur: ut auri premium longe superet. Quia vero à multis dubitatur num animal id, cuius cornu tam admirandas facultates habere debet in rerum natura sit, nec ne, aliis id affirmantibus & describentibus, aliis negantibus, operæ premium puto, quandoquidem plura animalia sunt, quæ vnum cornu in fronte gerunt, & proinde generaliter illis Monocerotis nomen conuenit, illa omnia obiter, illorumque cornuum formam describere, ac deinde examinare quodnam illud sit, quod tantæ facultatis cornu gesserit. Nam negare tale animal quale à Plinio, Aliano & Vartomanno pro Monocerote describitur, in rerum natura esse, mihi prorsus ineptum videtur. Etsi enim hoc tempore complures orbis partes nauigantium industria detectæ sint, quis tamen omnes Asia,

Chynæ, Cathaïæ, Tartariæ, Africæ, Americæ angulos perlustrant & inuestigant num tale animal præ manibus sit. Affirmantibus itaque sese & animal vidisse ac cornu facultates experientia didicisse, tamdum credi potest, donec exploratis omnibus mundi angulis constet, ab illis descriptum animal nullibi reperiri. Verum, ut dixi, plura sunt quæ vnum cornu gerunt ac fortassis vni ex illis etiam si aliud nomen habeat, (ut tempore rerum nomina sæpe mutantur) contingit ut verum & decantatum illud cornu gestet, alteri vero et si nomen monocerotis seruet & cornu habeat, tamen viribus illis careat. Plinius libro VIII. cap. XXI. scribit in India boues solidis vngulis & vnicornes reperiri. Deinde paulo post. Asperitiam feram monocerotem esse, reliquo corpore equo similem, capite ceruo, pedibus elephantis, cauda apro, mugitu graui, vno cornu nigro, media fronte cubitorum duum eminente. Gasias ab Horto proregis Indiæ medicus Rhinocerotem qui vnum cornu gestat in fronte breue, nigrum brachij ad conum crassitie, colore pellis asinini & fibrosum, ab Indis pro Monocrote haberi scribit eiusque cornu ab iis ad venena vsurpari, verum ipse peculiare hoc animal quod propriè ab authoribus monoceros appellatur, Rhinocerotem esse nequaquam arbitratur, verumque Monocerotem ab authoribus, à quibus describitur non visum existimat, quæque de eo audierit, hoc modo enarrat. Referam quæ à viris fide dignis accepi. Inter promontorium Bonæ spei & aliud promontorium de currentes nuncupatum vidisse se affirmabant terrestre quoddam animalis genus, licet mari etiam delectaretur, quod caput & iubam equi haberet (minime tamen equum esse) cornu præditum, duos palmos oblongo, mobili, quodque nunc in dextram, nunc in sinistram obuerteret, modo illud attolleret, modo dimitteret. Id animal cum Elephante ferociter præliari, eiusque cornu aduersus venena laudari. Eius experimentum factum propinato duobus canibus veneno: Alterum enim canem cui dupla quantitate propinatum esset venenum, sumpto huius cornu puluere ex aqua conualuisse: alium vero cui exigua quantitate venenum esset datum, nec exhibitum hoc cornu, statim mortuum corruisse. Hactenus Gasias. Aliud præterea animal est quod vnum tantum cornu gestat in fronte quod Plinius Asinum Indicum vocat libro. XI. cap. XXXV. II. nat. Histor. & capite XLV. I. ait vnicorne Asinus tantum Indicus: vnicorne & bisulcum oryx. Talos asinus Indicus vnus solidipedum habet. De asino Indico & Origine vnicornibus mentionem fecit etiam Aristot. lib. 2. de Histor. animal. cap. VIII & III. de part. animal. cap. 2. ac asserit Asinum Indicum cornu gerere in fronte pedesque solidos & talos habere. Orygem etiam in fronte vnicorne, sed scissis esse pedibus. Quinque itaque animalia reperiuntur diuersa, quæ vnum cornu gerunt. Bos Indicus, Rhinoceros, Monoceros, Asinus Indicus, & Oryx. Quod autem monocerotis nomen peculiari animali ab antiquis datum fuerit, à boue Indico, Rhinocrote & oryge differente Æliani testimonio clare docetur, Is enim lib. 2. de animalibus, ait se audisse (nam ocularis testis non est) Monocerotem, quem vocant cartarorum magnitudine ad confirmatæ ætatis equum accedere, iubaque & pilis fuluum esse, pedum & totius corporis bonitate excellere, atque similiter ut elephas pe-

Roues vni-
cornes.

Monoceros.

Rhinoceros.

De Monocero-
tote.

Asinus Indi-
cus vnicor-
nis.

Oryx uni-
cornis.

Quinq; ani-
malia vno
cornu.

Monoceros
habet nigrum
cornu.

phas pedum digitis indiuisis esse, apri caudam habere, inter supercilia cornu vno eodemque nigro non leui quidem, sed versuras quasdam naturales habente, atque in acutissimum mucronem desinente ornatum existere, omniumque maxime animalium absonam vocem & contemtam mittere, & ad alias quidem bestias ad se accedentes mansuescere, cum gregalibus vero suis pugnare, neque modo cum maribus naturali quadam contentione dissidere, sed contra etiam feminas certare, pugnamque vsque ad mortem ingrauescere. Nam & maximo robore præditus, & expugnabili cornu armatus est, desertissimas regiones persequitur, simul & errat. Notandum hic Ælianum nullas facultates cornu monocerotis describere. De asino porro Indico Ælianus lib. 5. sequentia scribit. Syluestres asinos equis magnitudine non inferiores, apud Indos nasci accepi, eosque reliquo corpore albos, capite vero purpureo oculisque nigris esse, cornuque in fronte gerere, cuius superius puniceum, inferius autem album, medium vero nigrum sit. Atque non omnes quidem Indos, sed potentiores cum tanquam armillis quibusdam brachia, sic cornua certis spaciis auro ornant, ex ipsis bibere solere. Ex hoc cornu bibentem ab insanabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipsum conuulsionibus corripi, neque sacro morbo, neque venenis vllis ferunt. Quinetiam si quid prius pestilens biberit, tum id vomere tum ad sanitatem redire. Ex quibus duobus Æliani locis facile colligi potest asini Indici cornu id esse quod ab omnibus expetitur ad venena, & nequaquam monocerotis cornu quod vno tantum eoque nigro colore præditum est & versuras habet, ac passim à principibus pro vero monocerotis cornu ostenditur, omni facultate aduersus venena carens. Causa cur facultates quas cornu asini Indici habet, attributæ fuerint monocerotis cornui, nomen monocerotis, quod, ut ante dixi, asino Indico tribui potest, fortassis fuit. Vnicornu enim est animal asinus Indicus, non minus quam propriè dictum monoceros. An autem hoc animal quod à Gasia ab Horto describitur monocerotis nomine, & prope caput bonæ spei reperitur idem sit cum asino Indico ex signis & notis non latet deprehendi potest. Vartomannus se duos vidisse Monoceros testatur: traditque vnicum cornu, equi magnitudinem habere, crura, pedes & caput cerui, pili colorem balium, equi iubam rariorem, coxas villosas, & mansuetum esse animal. Hæc descriptio cum Æliani descriptione satis conuenit ita ut idem animal describi videatur. Quod ad Orygem attinet, nunc incertum est quoddam animal fuerit. Certum tamen est capræ sylvestris speciem fuisse, quæ vnicum cornu gestat. Nunc aliqui mosci capreolum vel gassellam aut pygargum esse autumant, quibus tamen animalibus aliqui vnum tantum cornu, aliqui duo tribuunt.

Vires ad o-
mnes morbos
& venena

De Oryge.

Reperiuntur apud principes & magnates variæ particule cornuum, nomine cornuum Monocerotis. Sed hactenus (etiam si plures quam viginti differentias collegerim) nunquam particulam asini Indici cornui similem deprehendi. Quotquot habeo omnes nigrescunt, pallescunt vel albicant, ita ut ebur ceruinum cornu aut Rosmari dentem referant, aut si è terra eruta fuerint, ibi ætate exesas mollioresque redditas quis iudicare possit. Habuit mater fra-

tria: mæx particulam à cornu satis magno, quod multis milibus venditum fuerat, abscissam, qua mira præstitisse matrem affirmabat. Erat illa particula eboris instar albissima, intrinsecus concava, ut cornua esse solent. Exterior pars crassitie pellis porcinae fere pellucida ac ad flauedinem tendens conspiciebatur exactè lardum porcinum cum sua pelle in cornu transmutatum dixisses. Ab interiori enim & albissima parte ad amulsum lineola distinguebatur id quod cutim porcinam referebat. Durissimum fuerat hoc cornu, vixque lima superari poterat, odorem etiam qualem cornua omnia dum lima fricantur edere solent, emittebat. Sed neque hoc cornu Monocerotis aut Asini Indici fuit. Nec refert cum natura etiam aliorum animalium cornua, viribus & facultatibus ditare possit. Cornu profecto ceruinum multorum experientia non exiguas aduersus venena habet vires, ita ut recte deficiente asini Indici cornu in illius locum substitui possit. Dum Venetiis essem ante annos viginti quinque duo cornua mihi ostensa fuerunt à quodam simplicista rerum exoticarum studiosissimo, vnum quatuor pedum ad minus longitudine, oui gallinacei maioris circa basin crassitie, quod paulatim desinebat in mucronem obtusum, color externus erat eburneus, internus albissimus, à basi ad mucronem fere strias habebat, dicebat ille cornu esse Hyppopotami animalis, ac verum vnicornu facultatibusque vnicornui attributis præditum. Hyppopotamum sæpe depictum vidi, & antiqui Romanorum Imperatores illius effigiem tum in nummis tum symbolis exhibuerunt; verum absque cornu, cuius autem animalis hoc cornu fuerit hætenus scire non potui. Visum tamen mihi fuit Rosmaridientem esse. Alterum cornu sex pedes longum fuit, ad basin oui columbinæ maioris aut oui gallinacei minoris crassitie, paulatim in acutum mucronem desinens, intus ad pedum duorum longitudinem à basi concavum. Color externus fere niger fuit, ut ligni guaiaci nucleus interior etiam niger esse solet. Tanto leuore præditum erat, ac à basi versuras paulatim ad mucronem tam eleganter æqualique distantia procedentes habebat, ut arte elaboratum fuisse videretur. Id non Monocerotis cornu, sed Gazellæ esse, (quam aliqui mosci capreolum vocant & vnicornem faciunt, sed errore, ut Gesnerus notauit) dicebat. Nam Gazella aliis aliud animal est, & à musci capreolo diuersum, fortassis Pygargus, quem aliqui etiam vnicornem faciunt capraeque syluestris speciem. Verum gemmarius aut simplicista ille qui hoc cornu habebat Gazellam duo huiusmodi cornua proferre, sed curua assererat, curuaturam vero tolli aqua calida, mollescere in illa cornu, ac postea manu in rectitudinem cogi. Id profecto cornu vero Monocerotis animalis cornui omnibus notis respondebat, atque pro eius cornu habui, licet ille aliter senserit. Nam huiusmodi viris parum exercitatis à mercatoribus quibus credunt, facile imponitur: fortassis, quia ad venena expellenda & arcenda vires non habuit, pro Monocerotis cornu habere noluit, cum tamen, ut dixi, Monocerotis cornu viribus illis careat. Simile plane cornu vidi apud Philibertum De Bois mercatorem Pragensem, qui id à legato Ducis Moscouiæ Pragæ degente pignoris loco ad se pro mille ducatis

lucatis receperat. Sed cum nullæ ipsius ad venena vires deprehensæ fuissent: indicatum fuit à gemmariis Monocerotis cornu non esse, licet omnibus notis æstantibus fuerit.

Qui itaque cum effectu verum vnicornu cupit, is sibi vel Asini Indici cornu, vel Rhynocerotis, vel illud quod lardi porcini faciem repræsentat, vel etiam fossile quod prius ebur, cornu ceruinum, lignum iuglandis aut fraxini, vel etiam alterius materiæ ad venena commendatæ, fuerat, & medullam linguæ adhærentem, albam odoratam in vino bullientem continet, sibi procurat. Ita enim voti compos fiet, nec exigui momenti ad venena quæuis habebit medicamentum.

Eledio.

De lapide crucifero. CAP. CCXLV.

AD cornuum fossilium genera non ineptè referri potest lapis crucifer buli cornu magnitudine & facie, qui dum transversim scinditur in planos orbiculos crucein nigro colore refert. Reliqua superficiei pars cineritiæ habet colorem, cui interdum ruber intermixtus videtur. Extrinsecus ex cinereo nigrescit, maculisque interdum nigris distinguitur, ac tactu inæqualibus. Tam mollis est, ut cultro facile ab eo pulvis albus abradi possit. Inuenitur viginti milliaribus à fano Diui Iacobi in Compostella Hispaniæ. Fertur gestatus ut carnem tangat, sistere sanguinem vndeunque fluentem, prætercalactis vbertatem efficere, ac dæmonia arcere, febres etiam omnes curare collo appensus dicitur.

De cornu Ammonis. CAP. CCXLVI.

AMMONIS cornu speciem cornu arietini in se reuoluti refert, ac aurei coloris armatura, obductum esse videtur. Plinius lib. 31. cap. 10. inter gemmas refert, ac sequentia scribit.

